

El viño, os peleyos y as bruxas

↓ Jacinto Díaz López

A ún, que por veyo s'acorda miyor das cousas qu'ocurriron hai muito tempo que das que sucederon hai pouco, véinseye á memoria dalgúas dignas de contar, ben súa porque pasaron de moda, xa súa pra qu'a xente nova teña coñecemento d'ellas y saque dalgúa ensinanza que ye seña de proveto. Pra contar úa d'esas tantas historias de que t'acordas a miudo, nun teis máis que fer memoria tal cual sucederon y dicillas como son, quero dicir, como eran, sin que che queden nel tinteiro minucias que dan vida al relato féndolas máis verdadeiras y, pollo mesmo, fáciles de ser cridas. Teis que pensar, pr'animarte a contallas, que nun poden faltar siquera un par de curiosos ou desocupados que t'escuiten ou te llían y sintan pracer pollo que dices ou escribes. Eu vou tratar de poñer da mía parte lo que me corresponda sin faltar á verdá del caso.

É un sucedido qu'inoran, pollo menos, a xente nova, y tamén a non tan nova, pos esto xa fai muito tempo que sucedeu y nun se volverá a repetir, pos el mundo anda sempre pra delante sin parar, de lo que temos qu'alegramos, xa que si ye dera por deterse de sopetón, tábamos perdidos. Acabábase todo.

Al chegar aquí tou pensando que d'ese par de desocupados que dixen, a lo pior xa nun queda máis qu'ún, porque el outro, al ver el aspecto que vai tomando el relato, desistíu de seguir aguantando el rollo y foise. El que queda parece que resiste un pouco máis y arrevínase a quedarse pra ver cómo se desenvolve el asunto, y acertóu, porque neste mesmo instante deixo el rodeo y empezo col verdadeiro asunto.

Naquel tempo, el pueblo da Roda nun tía carreteras —hoi ten sete ou oito— y nun andaban por él nin autos nin camiós, como é natural; valíase ún de caballeirías y de carros del país —non de rayos— tirados por vacas ou bois. El que xa había eran tendas que tían de todo á venta, quero dicir, de muito del que se gastaba nas casas. Y vou fer mención d'úa d'esas cousas: el viño, que, anque nun se bebese, como quen dice, d'arreo —había poucas perras—, fiase gasto d'él sin dolo en dalgúas ocasións, tales como el día da festa dos Mártires, nos días de mayegas, ou condo se mataban os cochos y pouco máis; para de contar. É verdá que dalgúas fian consumo d'él

máis ou menos abundante todos os días, pro máis ben nas tabernas. Todos recordamos, quero dicir os veyos, os nombres dos verdadeiros devotos de Baco, que nun vamos mentar aquí; non por nada, sinón porque nun vén al caso.

El viño nun vía como agora en botellas, corchadas y todo, sinón que vía en peleyos de dúas ou tres arrobas. Os peleyos vían envoltos todo al redor por úa corda trenzada d'esparto que ye chamábase lea, y que valía mentes taban chíos os peleyos pra que nun cedesen y pr'agarrallos y poñellos al hombro pra llevallos d'un sito pra outro.

Y ¿cómo chegaban esos peleyos ás tendas y as tabernas da Roda? Pois veredes: en Navia había dous ou tres almacéis de viño y cereales, y ún d'ellos era el de don Emilio Díez, castellano él, y persona mui sería nel negocio. Pra servir as cânabas tía un carro-mato que, tirado por mulas, fía ese servicio guiado por un criado que lo conducía. Al chegar a Porcía desenganchaba as mulas y, despóis d'apareyallas, cargaba en cada úa un par de peleyos, ún de cada llado del albarda, y coa recua enreyaba por Cotarello arriba hasta chegar á Roda; descargaba a mercancía nas tendas y emprendía outra vez el viaxe hasta chegar a unde deixaba el carromato; desapareyaba y outra vez enganchaba as mulas pra seguir el viaxe camín de Tapia hasta qu'acababa a tarefa; y outra vez volvía camín de Navia.

Os peleyos, pasado un tempo, quedaban balleiros y engurriados y a lea deixaba de cumprir el primeiro cometido; pro faltaba el segundo —de muito valor según a xente d'aquel tempo—, qu'era deixar sin efecto el mal d'oyo, que, utilizado pollas bruxas d'entonces, fía tanto daño al gado: vacas y xatos da corte. El caso é que che quitaban das maos a lea pra poñer al pescozo dos animais. Y ún pensa que si as bruxas son como as d'antias tein un obstáculo menos que vencer, pois nun hai leas, porque nun hai peleyos, y el gado tará pasándolo mui mal. Claro que como todo cambiaba, tamén as bruxas d'agora —porque habellas hailas— sabe Dios as tramas qu'usarán pra trer a mal trer as probes xentes que cren nellas.

Prá nosa tranquilidá, conto máis se cultiva a xente, el número de bruxas vai a menos, y a necesidá de leas dos peleyos, tamén, porque hai que dicir que pra qu'as leas tuvesen a virtú d'espantar as bruxas tían qu'antes tar envolvendo os peleyos.